

PRAEHELLENICA

Βέλβινα, βαλβίς

Belbina je ime malega otoka s krajem tega imena; otok leži 22 km jzh. od Sunijskega rtiča (PWRE III 198, 8 s.). Verjetno je, da je otok dobil ime po kraju, kajti mesto istega imena leži tudi v gornji Evrotovi dolini; Stephanus Byzantius in Hes. imata za mesto ob Evrotu obliko Βέλβινα (druge oblike: Βελεμίνα, Βλέμινα, Βλένινα, ki so za to mesto sporočene, so sekundarne, gl. Kretschmer KZ. 35, 606). Prebivalci otoka Belbine so obdelovali zemljo na hribovitem otoku — ves otok je sleme, ki se dviga iz morja — v terasah (PWRE I. c., vrsta 16 ss.: „An den Abhängen erkennt man noch überall die antiken Terrassen, ein Beweis sorgfältigen Anbaues“). Tudi ostanke mesta Belbine v Evrotovi dolini so našli pri gori Chelmos (PWRE I. c., v. 55: „am Berge“). Da spada k temu toponimoma še Βέρβινα, ime vasi v nemejski dolini, ki jo Strabon 8, 377 imenuje (po rokopisnem izročilu, gl. PWRE III 267, 40 s.) Βέλβινα, je zelo verjetno.

Tudi znamenito preročišče Δελφοί je ležalo na terasi, gl. PWRE IV 2519, 7 ss.: „Die Terrasse der Schiefer, auf der D. erbaut ist, ist schmal und abschüssig . . . ; darunter senkt sich die mehrere hundert Meter tiefe steile Schlucht . . .“ Delfi se pa imenujejo v lezb. narečju Βέλφοι, v beotskem Βελφοί in v tesalskem je ohranjena oblika Βελφαίω (Boisacq 174 op. 1). Curtius, Griech. Etymologie⁴ 472 je bil mnenja, da se kraj imenuje s tem imenom, ker leži v globeli — kar pa ni točno. Zaradi tega je ime zvezal z δελφός „maternica“, toda Kretschmer, Einltg. in d. Gesch. d. griech. Sprache 420 je — kakor že drugi pred njim — tej razlagi ugovarjal, češ da δελφός pomeni edino „maternica“, ne pa „voflina, globel“.

V grščini je nerazložena beseda βαλβίς f., ki jo navadno prevajajo s „črta, od katere so tekli tekmovalci ali so zdrvele vprege; zapornica pred tekmovalnimi vozovi“. Toda PWRE II 2819, 21 ss. nas pouči, da je βαλβίς „die niedere Steinschwelle, auf der die Agonisten vor dem Beginne des Wettkampfes sich aufstellen“; razen tega še izrečno pristavlja, da je prvotni pomen besede verjetno prag in da so drugi pomeni iz tega osnovnega šele izvedeni. Pomen „prag“ je pa isto kot „terasa“,

misli n. pr. na Zaporožje, prage v Dnjepru. S stvarne strani torej ni ovire, da ne bi zvezali imena *Belbina*, katere zemlja je ležala v terasah, in imena *Delphoi*, ki so ležali na terasi, z apelativom βαλβίς, ki pomeni „prag > stopnica“. Preostane še glasoslovna stran.

Menjavo med δ-/β- v Δελφοί, Βέλβινα, βαλβίς bi bilo mogoče razložiti kot notranjegrško dialektično zadevo, saj je za Δελφοί izpričana tudi lezb. in tes. oblika Βελφ-. Toda nemoogoče je s stališča same grščine pojasniti menjavo med -φ/-β- v sredi besede. Če so navedene tri besede sorodne — in realije govore za to, da so —, potem se ne bomo zatekli k domnevi, da sta k istemu korenu *g^uel- „izvirati, naraščati“ (Pokorny 472: stvn. *quellan*) pristopila dva različna sufiksa (idevr. -bh- za gr. Δελφοί in idevr. -b- za ostali dve besedi). Mnogo verjetnejše je, da imamo opravka z idevr. *g^uel-bh-, ki je dal v grščini Δελφοί, v predgr. jeziku pa Βέλβινα in βαλβίς; zadnji izraz je verjetno celo ilirski. Saj Olimpija leži v Elidi, za katero so dokazani ilirski jezikovni sledovi, in βαλβίς je športni izraz kakor βραβεύς „razsodnik pri tekmah“, ki ga je mogoče razložiti le kot ilirsko oz. predgrško besedo (gl. Slav. revija IV 262 s.), ne pa grško.

Glasoslovna stran je tudi jasna: *g^uelbh- je prešel v gr. Δελφ- (v lezb. in tes. pa v Βελφ-). V predgr. idevr. jeziku je potem g^u- tudi prešel v b-, -bh- pa v -b-. Ostane še vokalizem. Iz Βέλβινα vidimo, da je -e- ostal -e-, toda v βαλβίς je na njegovo mesto stopil -α-. Ta izraz je pa iz športnega jezika in, ker je, kakor kaže konzonzantizem, tujega izvora, smemo računati na to, da je tuj tudi vokalizem. Ravno za ime Δελφοί je pa v Delfih samih izpričana iz 6. in 4. stol. oblika z -α-: „Delph. αλ aus ελ in Δαλφικόν VI Δαλφοίς IV, doch herrscht seit Anfang IV die nichtlokale Form Δελφ.“ (Schwyzer I 275^b). Prehod ε > α je namreč značilen za severnozop. grščino z elejskim in ahejskim narečjem (Schwyzer I 92^b, ki izrecno navaja φάρω = φέρω in Δαλφοί). Posebej pri elejskem narečju navaja prehod ε > α tudi v drugi poziciji (εὐσαβέοι), pri ζίκαια (ζ < δ) pa dostavlja: „illyrisches Ferment?“. Najznamenitejše igre so pa bile na elejskih tleh v Olimpiji, same igre so predgr. izvora (W. Schadewaldt, *Von Homers Welt u. Werk*, Stuttgart, 2. Aufl. 1944, str. 381, op. 9 in M. Budimir *ŽA* I 77). To starejše prebivalstvo je pustilo sledove tudi v prehodu ε > α in ravno za športni izraz βαλβίς je ta sled še ohranjena.

Če torej hočemo zvezati Δελφοί, lezb. Βέλφοι z Βέλβινα, kar je spričo enake lege stvarno skoro neizogibno, in razložiti βαλβίς, ki je do sedaj nepojasnen (besedo so hoteli zvezati z βηλός „prag“, toda potem je -e- v Δελφοί nerazumljiv: βη- je nastal iz *g^uā-l), je edini izhod ta: Δελφοί je pomenilo prvotno „terasa, Polica“, Βέλβινα je predgrški refleks te besede (prim. Βαίακη—Φαίακες, Schwyzer I 67^b) s sufiksom, ki je zelo po-

ščine. Če bi beseda pomenila samo masko, bi mogli dopustiti, da je izposojena iz traščine, saj je maska v zvezi z Dionizovim kultom in ta je prišel s severa. Toda pomen „steber pri statvah“ spada v tehniko: v tem oziru pa Grki niso bili odvisni niti od Tračanov niti od Makedoncev. Preostane torej edino ta razlaga, da so dobili Grki besedo ali od Ilirov, ki so bili mnogo pred Grki naseljeni na Balkanskem polotoku, ali od prejšnjih prebivalcev na poznejšem grškem ozemlju, in sicer od tistih, ki so bili že indoevropski.

Kakšnega pomena je Hesihijevo poročilo, da je beseda „barbarska“, za naše znanje o nastanku grške drame, je jasno. Naj omenim še to, da komik iz 5. stol. Kratinos (frg. 205 Kock, Comicorum Atticorum fragmenta I pag. 75s.) navaja to besedo v obliki βρικελος. -ελ(λ)ος je sufiks.

δυσάζει

Hes. „blebeta, kvasi neumnosti“ spada k δῶν κρήνην Hes. „izvir“: to besedo je pa odkril kot ilirski relikt v. Blumenthal IF. 49 (1931), 172 s. Glagola ne bomo izvajali s Schmidtom (vel. izd., Adnot.) od δῶν „dva“. Za prehod med „izvirati“ in „blebetati“ prim. slov. *besede kar vro iz njega*, gr. φλέω „izvirati, obilno teči“ — φλύω „izvirati, obilno teči, blebetati“, φλυαρέω „kvasiti“, gl. Boisacqa in Hofmanna s. v.

Ljubljana.

M. Grošelj.

RÉSUMÉ

M. Grošelj: PRAEHELLENICA

Βέλβινα, βαλβίς: On labourait la terre de l'îlot *Belbina* en terrasses (voy. PWRE III 198, 16 ss.), *Delphes* aussi était située sur une terrasse (voy. PWRE IV 2519, 7 ss.). Comme βαλβίς désignait proprement le degré (PWRE II 2819, 21 ss.) d'où les concurrents aux courses s'élançaient, on peut établir un lien entre ces mots en supposant que gr. Δελφοί désigne proprement une *terrasse*, tandis que Βέλβινα et βαλβίς représentent le même mot (**guel-bh-*) en langue préhellénique. C'est un terme sportif (cf. βραβείος: Slavistična revija IV 262 ss.), et Olympie était en Élide où le passage ε > α est attesté (cf. delph. Δαλφικόν, Δαλφοίς).

βελλούνης: τριόρηξ. Λάκωνες Hés. se rattache tout comme τριόρηξ „buteo“, et Balliō (Pit., Pseud.) à φαλλός comme hess. *bille* à all. mod. *Bulle* (Pokorny 120, 3). Cf. lat. *būtēō* (Alessio, St. it. di f. cl. 24, 117 ss.).

βρικέλλος, ἔστι βαρβαρικόν τὸ ὄνομα τίθεται δὲ καὶ ἐπὶ προσώπων βαρβαρικῶν... ἄλλοι δὲ βρικέλλους τοὺς κελεύοντας (l.: κελέοντας)... ἢ τοὺς ἰσόποδας EM. 213, 40 ss. est le pendant préhell. de gr. φρίκες: χάρακες Hés. < **bhri-k-* (Pokorny I 167): „tailler > masque“, „fendre > pieu, montant du métier“. βρικέλος (!) est attesté chez Cratinus 205 (Kock CAF I p. 75 s.), et est important pour l'histoire de la tragédie grecque.

δυσάζει φλυαρεῖ. ἀλογεῖ Hés. dérive de δῶν κρήνην (v. Blumenthal IF. 49, 172 s.), cf. φλύω „sourdre, laisser échapper un flux de paroles“.